

HALKRAPPORTEN 2023

ICEBUG®

År 2001 bestämde vi oss för att skapa världens bästa greppskor. Vi ville att fler skulle få uppleva den unika känslan när man förväntar sig att halka, men i stället inser att man har grepp.

Att fler skulle få friheten att kunna ta sig ut oavsett årstid, väglag och väderlek.

Detta är Halkrapporten 2023. För fjärde gången har vi undersökt hur stadigt svenskarna anser att de står på jorden. I bildlig bemärkelse.

Förutom frihetskänslan det innebär att kunna lita på sitt grepp, finns det många fördelar med att stå med båda fötterna på marken.

Inte minst kostar halkolyckor samhället miljardbelopp varje år. De orsakar bestående men hos de som drabbas och de belastar sjukvården.

Dessutom finns det faktiskt en rättvisaspekt på halkan. Det är nämligen så att kvinnor skadar sig både oftare och mer allvarligt på grund av halkolyckor på snö och is, än män.

Kvinnor känner sig också mer begränsade av halka, med resultatet att de stannar inne under vinterhalvåret på grund av den. Mer om det när du bläddrar vidare.

Med Halkrapporten vill vi lyfta fler aspekter av halka, öka kunskapen om hur man kan använda greppet under sulan för att erövra den där härliga frihetskänslan – att kunna röra sig fritt oberoende av väglag.

Med mer kunskap om smart halkbekämpning, medvetenhet om vädrets påverkan och vad du har i sulan tror vi att vi kan få fler att se snö och is som en möjlighet istället för ett hinder.

Hoppas att vi ses där ute i vinter!

Trevlig läsning,
Marie Thomasson, Kommunikationschef

Om undersökningen

Studien har genomförts i datainsamlingsföretaget Norstats svenska omnibus, som varje vecka samlar in svar online från ett riksrepresentativt urval individer i åldern 18 år och uppåt. Totalt gjordes 1005 intervjuer under perioden 19–25 september 2023. Datan har vägts för att spegla befolkningens demografi på bästa sätt. Resultatet redovisas på de åtta NUTS-2-regionerna Övre Norrland, Mellersta Norrland, Norra Mellansverige, Västsverige, Sydsverige, Småland med Öland och Gotland, Östra Mellansverige och Stockholm. Mellersta Norrland och Övre Norrland har slagits ihop i redovisningen för att få en tillräckligt stor bas att redovisa resultat på.

BRISTEN PÅ GREPP - ETT FOLKHÄLSOPROBLEM?

Redan 2022 visade Halkrapporten att stillasittandet ökar under vintern, hela 60 procent svarade att de vistas mindre tid utomhus under vintern än under sommaren och halka är en av de största bidragande orsakerna till det.

Stillasittandet påverkar förstås folkhälsan (och på Icebug tycker vi dessutom att det är

synd att gå miste om underbar natur och alla upplevelser som väntar där ute).

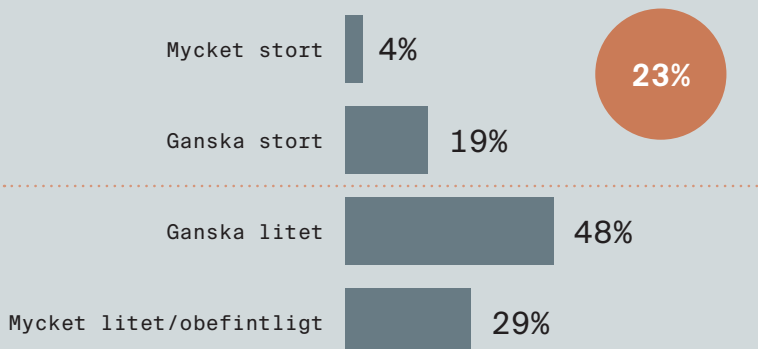
Därför är det oroväckande att nästan en fjärdedel, 23 procent, av svenskarna har haft problem med snö och is när de motionerat eller promenerat under det senaste året.

Föga förvånande är äldre mer besvärade av is och snö än de som är yngre.

PROBLEM MED HALKA SENASTE ÅRET

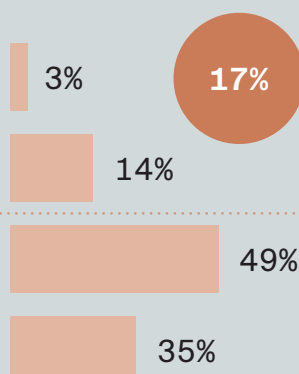
Under det senaste året, hur stort problem upplever du att snö och is varit för dig vid till exempel promenader eller om du motionerar utomhus?

ALLA

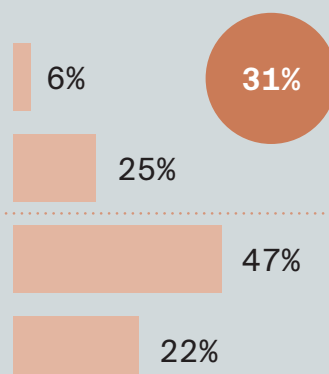

Sett till hela riket upplever 23 procent av svenskarna is och snö som ett problem

MÄN

KVINNOR

VISSTE DU ATT...

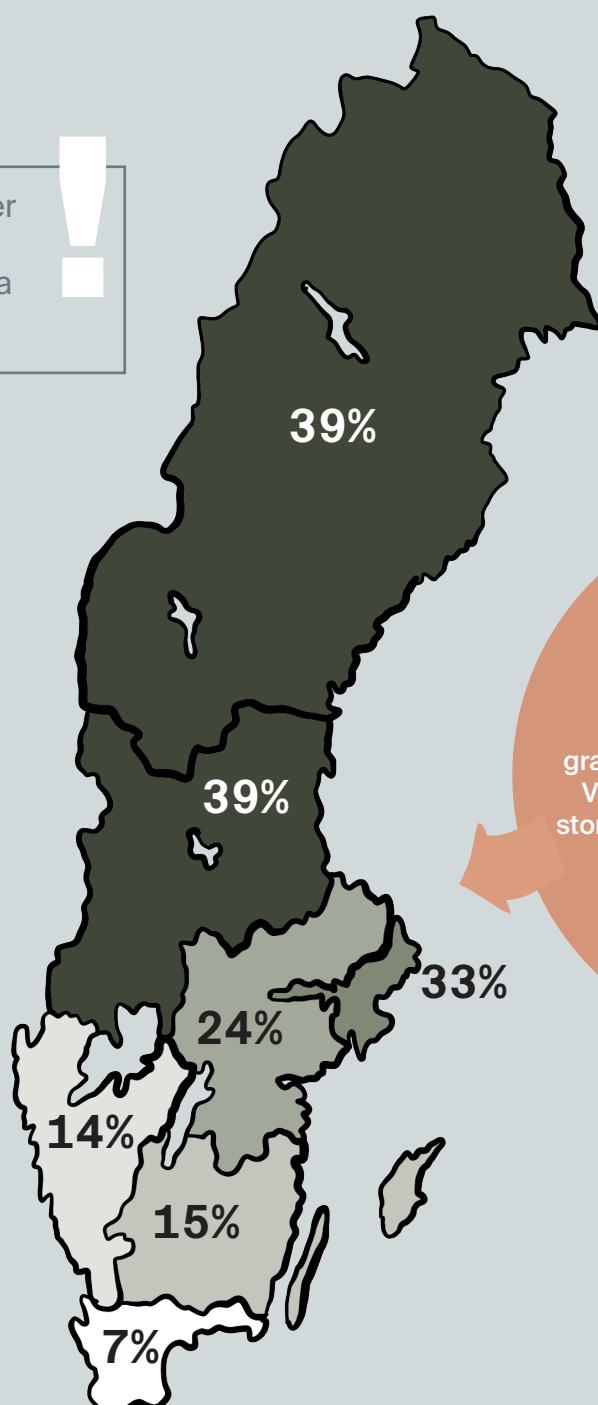
... greppfrågan är ojämförbar. Signifikant fler kvinnor upplever problem med is och snö, 31 procent, jämfört med 16 procent av männen. Det här är ett mönster som präglar nästan alla frågor vi har ställt i årets undersökning. Även i forskning från VTI framgår att kvinnor är överrepresenterade i statistiken när det kommer till fallolyckor på is och snö.

STOCKHOLM, SKÅNE OCH SUNDSVALL - SVERIGES LÄNGD EN VIKTIG GREPPFAKTOR

Vårt avlånga lands temperaturskillnader gör sig påmindra i resultatet. Att bara 7 procent upplever halka som ett problem i Sydsverige är kanske inte så konstigt med tanke på de milda vintrarna.

Men faktum är att norra Mellansverige upplever lika mycket problem med snö och is som man gör i mellersta och övre Norrland. Där svarar nästan 40 procent att halkan innebär problem.

Nästan hälften upplever halka som ett problem i de mellersta och norra delarna av Sverige.

Snö och is verkar gäcka stockholmarna i högre grad än grannarna i resten av Mellansverige. Var tredje stockholmare upplever stora eller ganska stora problem med is och snö.

TEMPERATUR-AMBIVALENS

Ett viktigt fenomen för oss greppnördar är så kallad nollgenomgång.

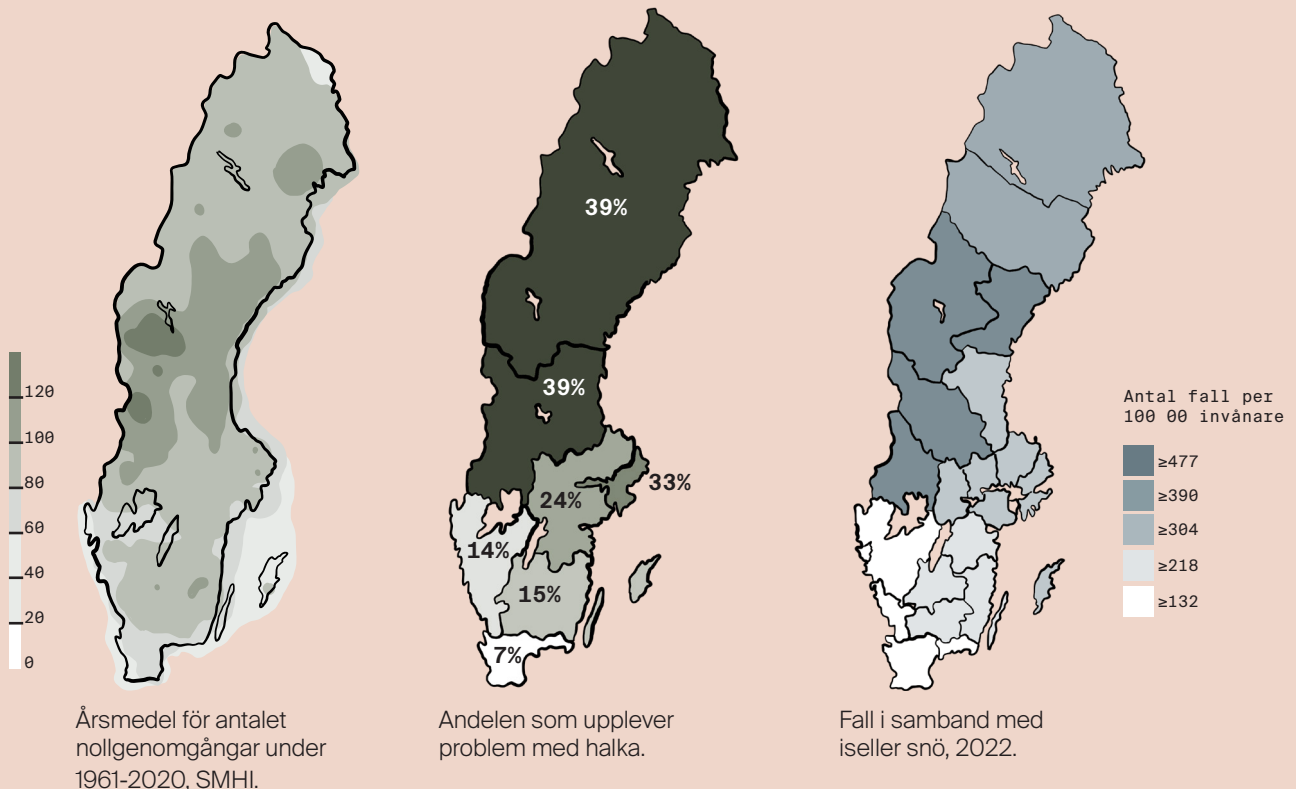
Så heter det när temperaturen under ett dygn går från minus- till plusgrader, eller från plus- till minusgrader. Alltså helt enkelt när det finns risk att det plötsligt blir väldigt halt, med svartis eller blixthalka.

SMHI följer nollgenomgångarna över hela landet över tid, och enligt dem ser nollgenomgångarna generellt ut att minska i landet i en överskådlig framtid, utom i mellersta och norra Sverige där de i stället kan komma att öka.

När Folkhälsomyndigheten analyserade folkhälsan i vårt nya klimat kom man fram till att en förhöjd temperatur och ökad luftfuktighet under samtliga årstider kommer att betyda att de platser som redan är relativt hårt drabbade av halka och olyckor kommer att uppleva fler nollgenomgångar.

Där det är halt i dag, verkar det alltså som att det kommer bli ännu halare.

HALKA I SVERIGE

NÄR BLIR DET HALT?

Vad ska man se upp med som fotgängare?

Extra stor risk för vurpor är det när is ligger dolt under snö, om regn eller smältvatten ligger ovanpå is, eller om snö packats hårt.

Minusgrader nattetid med nollgenombrytning under morgonen kan också betyda läge att se upp.

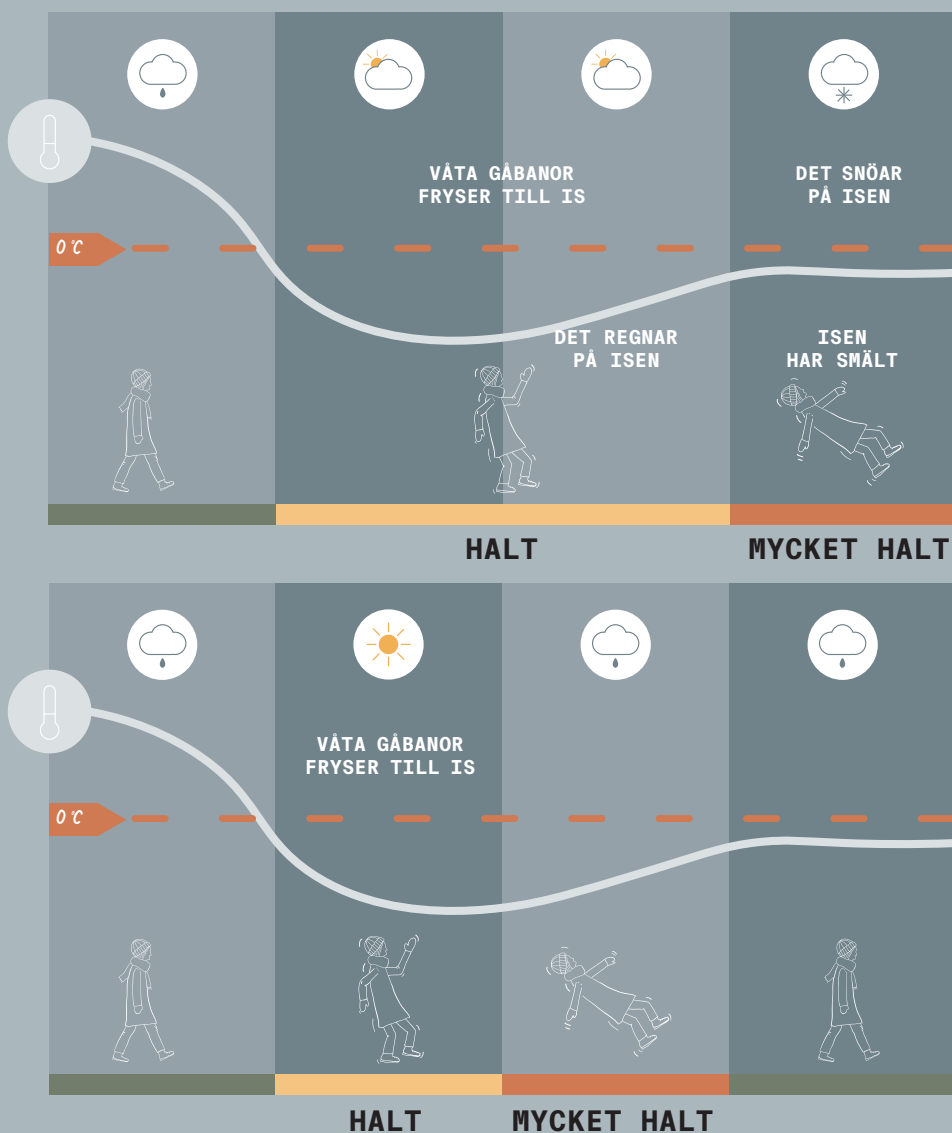
Temperaturen på marken stiger inte lika fort och när luften kyls ner närmast marken bildas dagg eller rimfrost. Det kan bli rejält halt utan att det syns.

Finland är ett föregångsland när det kommer till att följa och dokumentera halka och halkbekämpning. I Sverige finns inte lika mycket

forskning, och vi saknar också en motsvarighet till det finska fotgängarindex, ett mått på halkrisk som ingår i den finska väderleksrapporteringen.

Men 2014 gjorde Myndigheten för samhällsskydd och beredskap en rapport om fotgängarolyckor.

Den visar att undermålig snöröjning och halkbekämpning är en av de främsta orsakerna till fotgängarolyckor. Hela 74 procent av fallolyckorna bland fotgängare beror på snö och is, och det är alltså den dominerande orsaken till fallolyckor bland fotgängare där den drabbade söker vård.

SE UPP! SE NER! - HÄR SKA DU VARA PÅ DIN VAKT

Statens väg- och transportforskningsinstitut VTI har gjort en mindre studie på några vanliga underlag och hur hala de är i jämförelse med varandra.

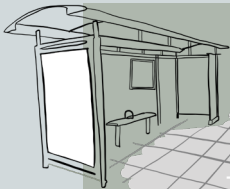

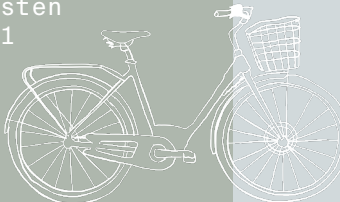

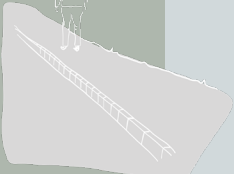

Genom att mäta friktionskvoten, kvoten mellan en belastning och den kraft som behövs för att sätta ett föremål i rörelse kan man säga hur halt ett underlag egentligen är.

Ju lägre värde, desto halare. Enligt VTI klarar man att gå utan att halka vid en friktionsnivå på 0,20 – om man är beredd.

Underkylt regn kan resultera i en friktionsnivå på 0,05. Då är det med andra ord glashalt.

Resultatet är nedslående med tanke på att allra halast var en belagd yta vid en busshållplats, en plats där det är vanligt att äldre rör sig.

Här var de tuffaste grepputmaningarna av de som var med i studien:

 <p>Trottoar, grå marksten vid busshållplats 0,25</p>	 <p>Cykelbana, röd marksten 0,26</p>	 <p>Cykelbana, gatsten 0,31</p>
 <p>Kontorsentrén, gatsten 0,34</p>	 <p>Trottoar, grå marksten 0,35</p>	 <p>Trottoar, asfalterad 0,37</p>
 <p>Gata, asfalterad vid busshållplats 0,64</p>	 <p>Bussgata, asfalt 0,67</p>	 <p>Cykelbana, asfalt 0,68</p>

Flest halkolyckor sker enligt MSB efter lunch fram till klockan 20-tiden. De två halktöta månaderna december och januari står tillsammans för hela 60 procent av olyckorna som resulterat i att den drabbade sökt vård.

ALLA KAN FALLA – MEN I STOCKHOLM SKADAS FLEST

Enligt Socialstyrelsen skadas 25 000 fotgängare varje år på grund av is eller snö.

När vi frågade svenskarna om de skadat sig under det senaste året, var det lyckligtvis ganska få som skadat sig illa på grund av halka.

Tvärtemot vad man skulle kunna tro sticker de över 65 år inte ut med fler skador än övriga åldersgrupper, utan andelen är aningen lägre än bland övriga åldersgrupper.

Kanske tar de över 65 år det extra försiktigt utomhus och förebygger därmed skador.

Vår farhåga, baserat på vad vi vet om stillasittande vintertid, är att de inte vågar sig ut i samma utsträckning som yngre.

2022 visade Halkrapporten att en fjärdedel av de som rörde sig mindre ute under vintern upplevde halka som en bidragande faktor.

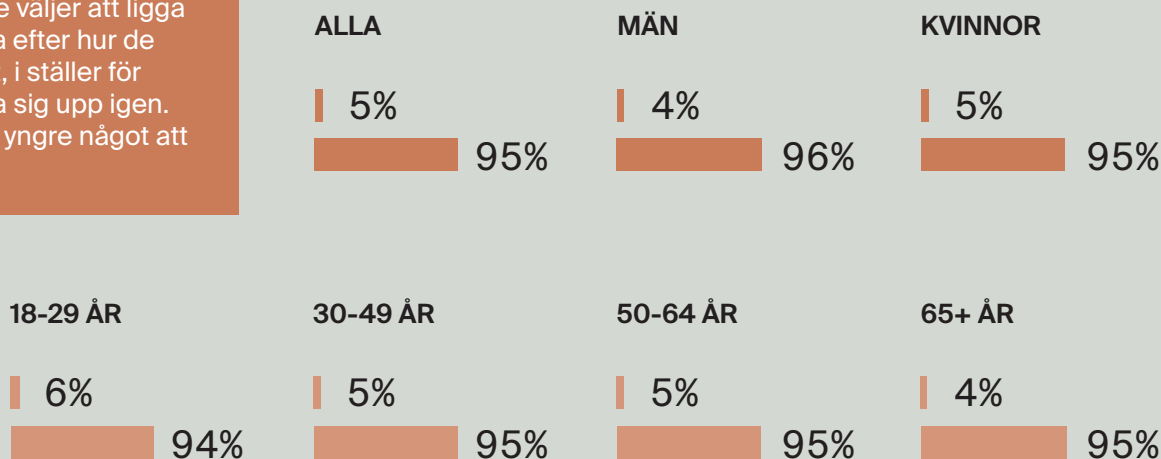
Tittar vi i stället på geografi så är skillnaderna desto större. Även här sticker Stockholm ut.

Nästan var tionde, 9 procent, säger sig ha skadat sig så illa att de behövt vila eller söka vård under det senaste året, jämfört med snittet i landet på 5 procent.

Om olyckan väl är framme visar undersökningen att de som passerat 65 år tenderar att hantera det med mer försiktighet direkt efter fallet.

Fler av de äldre väljer att ligga kvar och känna efter hur de mår efter fallet, i stället för att snabbt resa sig upp igen. Kanske har de yngre något att lära där?

SKADA ORSAKAD AV HALKA

HALA SLANTAR – VAD KOSTAR GREPPBRISTEN?

Det är svårt att i detalj redogöra för hur mycket halk-bekymret kostar samhället.

Enligt det statliga institutet SIS är sjukvårdskostnaderna för halkolyckor cirka 11 miljarder kronor per år – men lägger man till kostnaderna för sjukskrivningar och uteblivet arbete växer den siffran rejält.

I vårt grannland Finland, där drygt 15 000 invånare får vård för halkrelaterade olyckor varje år, beräknas till exempel de årliga kostnaderna för samhället landa på 18 miljoner euro.

Några som har riktigt bra koll på hur många som tappat greppet ordentligt i Sverige är sjukvården.

Det finns till och med en egen rapporteringskategori för just fall i samband med is eller snö. Det finns tydliga tendenser att de områden som har flest nollgenombrytningar, också är de områden där flest har sökt vård för halkolyckor.

Svenska Frakturregistret är en databas som registrerar statistik över alla frakturer som registreras på landets sjukvårdsinstanser.

Man räknar då lågenergiskador, frakturer som uppkommit utan inblandning av exempelvis fordon eller vapen. Halkning på is eller snö är den andra vanligaste orsaken till sådana frakturer – bara snävningar står för fler.

Kvinnor är också mer drabbade än män, vilket kan skönjas på flera ställen i vår undersökning

Kvinnor över 65 tillhör två drabbade grupper och är överrepresenterade också i Svenska Frakturregistret. De utgör en tredjedel av alla frakturer till följd av halka.

VISSTE DU ATT...

... Statens väg- och transportforskningsinstitut VTI konstaterar i en rapport från år 2015 att "en prioritering av gång- och cykelbanor vid vinterväghållning verkar vara fördelaktigt både med avseende på skadereducering och med avseende på kostnader för vård och sjukskrivningar på grund av skador från halkolyckor"

Vi kan inte annat än hålla med!

VEMS ANSVAR ÄR GREPPET OM VÄGEN?

I årets Halkrapport har vi djupdykt i den svenska halkbekämpningen.

Ansvar för halkbekämpningen på landets kommunala gång- och cykelvägar ligger oftast på respektive kommun. Information om när halkbekämpningen påbörjas och vilken metod som används, ska finnas på kommunens hemsida. Men glöm inte att du som privatperson själv är ansvarig för att stävja halkan när det blir halt i anslutning till en fastighet du äger.

När vi undersöker vad svenskarna tycker om halkbekämpningen är det lika många som är nöjda som är missnöjda, 42 procent vardera.

Återigen går det att urskilja könsskillnader i undersökningsresultatet.

Bland kvinnor finns ett betydligt större missnöje med halkbekämpningen än bland män.

På frågan om man anser att det görs tillräckligt för att bekämpa halka på gångbanor i den egna kommunen eller regionen svarar närapå hälften, 48 procent, av kvinnorna nej. Det kan jämföras med 36 procent av männen.

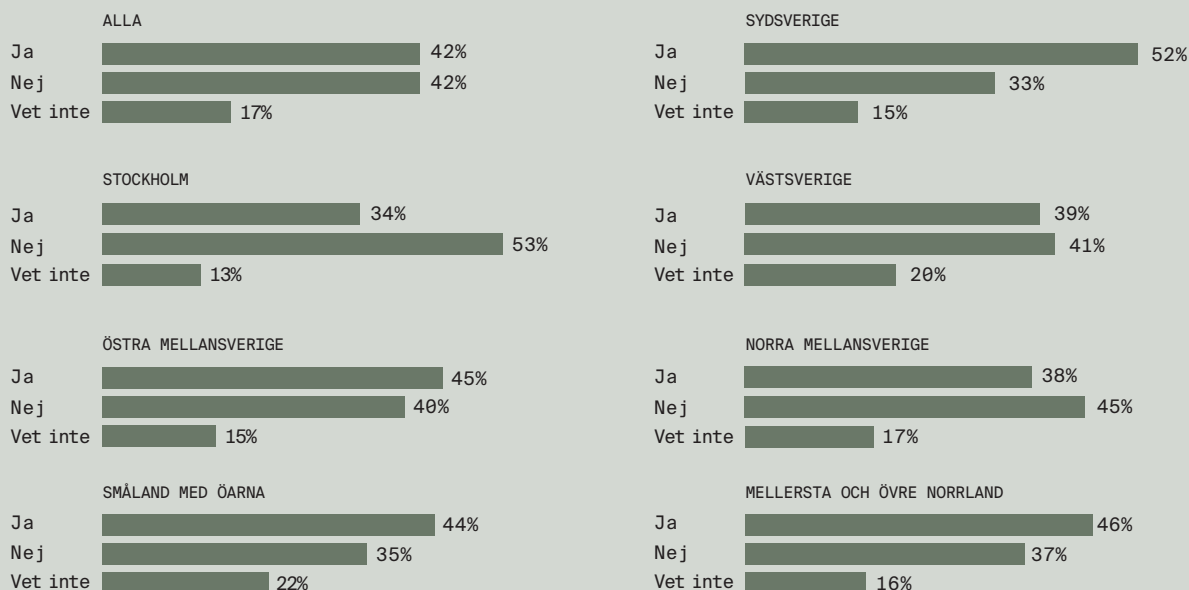
Andelen som tycker att det inte görs nog är, kanske lite paradoxalt, lägst bland de yngsta och de äldsta.

Stockholm är den region där missnöjet är allra störst. Drygt hälften tycker inte att halkbekämpningen är tillräcklig.

Sydsvenskarna är de som är mest nöjda med halkbekämpningen, vilket går i linje med att de också sticker ut som de som haft minst problem i landet med halka under det senaste året.

NÖJDHET MED HALKBEKÄMPNING

Anser du att det görs tillräckligt för att bekämpa halka på gångbanorna i din kommun/region?

SULANS BETYDELSE FÖR GREPPET

Traditionellt har halkbekämpning på vägar och gång- och cykelbanor undersökts med underlaget i fokus. Där bekämpas halka med skottnings, grus eller salt.

För oss som jobbar med den andra sidan – med greppet under foten – är halkan en spännande utmaning som påverkar allt från råvaru- och materialval, till design och passform.

Hur gör man ett par skor med så bra grepp att folk helt enkelt inte halkar? Oavsett om det råkar vara ishalka på parkeringen, våta höstlöv på gångvägen eller morgondagg på klipphällen?

Hur gör vi för att våra kunder ska stå när andra faller? På Icebug är vi en bra bit på väg. Även om vi är ganska ensamma bland skotillverkare, så verkar det som att forskningen har hängt på. 2019 startade Trafikverket, SIS och RISE ett samarbete för att se om en konsumentmärkning av greppförmåga kan vara

ett verktyg för att främja tillverkning och köp av skor som är motståndskraftiga mot halka. Målet? En standardiserad testmetod och klassificering av skosulor efter hur bra grepp de har vid halka. Man undersökte skosulor med avseende på utformning, innehåll och mekaniska parametrar i halkmätningar.

Projektet försenades av pandemin, men man hoppas kunna presentera ett resultat under 2024. Jippi, säger vi!

Hittills har man identifierat att det finns ett behov att testa skors halkegenskaper även i kallt klimat.

Det vanliga är att de endast testas i rumstemperatur, vilket inte ger någon indikation om vilka friktionsegenskaper skornas sulor har vid minusgrader.

Vi väntar spánt på resultatet och fortsätter att jobba på vår kant för att vidareutveckla den mest greppsäkra skon i världen.

EXPERTEN FÖRKLARAR: ”SÅ GÖR VI VÄRLDENS BÄSTA GREPP”

Karin Möller, designchef:

Olika underlag, aktiviteter och temperaturer kräver olika greppteknologier på sulorna.

Och vi vet att det bästa sättet att lära sig något nytt är att testa. Så vi testar! Och testar.

Och testar igen! Våra skor ska vara så bra att de får komma utomhus trots besvärliga underlag och utmanande förhållanden.

På is är det bara metalldubb som funkar tillförlitligt, men det finns också andra faktorer som spelar in för ett riktigt bra vintergrepp. Dels är det geometrin på lästen och sulan, dels placeringen av dubbarna och att gummikvaliteten klarar att hålla kvar dubbarna under lång tid.

Vid påfrestande aktivitet med mycket start och stopp, är passformen på skon a och o – alltså att skon sitter bra på foten.

Det innebär nämligen att den dubbade sulan följer fotens rörelse och ger en känsla av kontroll. Även om dubbarna är oslagbara när det kommer till att behålla greppet, är faktiskt själva gummisulans mönster och design nästan lika viktiga.

För en löpsko som ska användas i lera och med många snabba riktningförändringar och skrå-löpning är sulmönstret extra viktigt, och vi lägger mycket tid på att ta fram ett mönster där vi optimerat radie och riktning på kanter och hörn för att ge mest aggressivt grepp i rätt riktning. Leran ska ju inte fastna, utan i stället ge kraft framåt i steget. Det ska funka lite som ett traktordäck.

Gummiblandningen måste också vara anpassad för både aktiviteten och temperaturen då skon ska fungera som bäst. En vintersko blir förstås praktiskt taget värdelös om greppet tappar sin funktion i minusgrader.

Vi testar väldigt mycket innan vi bestämmer oss för en gummblandning, och testar både friktion och slitage i ett externt labb.

En annan viktig sak som vi måste ha med oss är att gummi väger förhållandevis mycket.

Det måste sitta på exakt rätt ställe och utformningen ska vara noga avvägd för att inte addera för mycket vikt. Sulorna ska hålla länge och vara med och skapa många minnen och naturupplevelser tillsammans med sin användare, så slitstyrka är förstås jätteviktigt.

Vi tror att vi är riktigt nära en perfekt balans mellan slitstyrka, vikt, friktion i gummblandningen och en mönsterdesign som ger rätt klipp i steget oavsett underlag!

ATT TAPPA GREPPET – EN PINSAM HISTORIA

Om olyckan väl är framme då? Förutsatt att man inte skadar sig, hur gör svensken egentligen när hen halkar? Vi frågade!

Det visar sig att det klart vanligaste, och fördomsfullt kanske svenskaste, är att snabbt ställa sig upp och låtsas som att inget hänt.

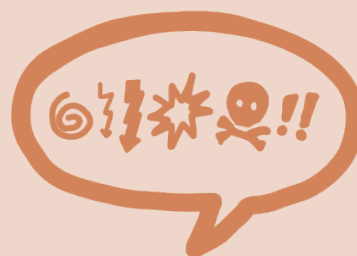
Så gör 40 procent av de svarande, och det är faktiskt vanligast oavsett ålder och kön. Andelen är högst bland de yngsta i undersökningen, 18–29 år, och färre låtsas som ingenting med stigande ålder.

En annan strategi är att ta till svordomarna.

Det är det näst vanligaste sättet att hantera ett fall, både bland kvinnor och män. Allra mest svär man i Mellansverige och Stockholm, där tar var fjärde till ett speord.

Med den insikten rundar vi av Halkrapporten 2023, och påminner om att även om det kan vara både läskigt och pinsamt att halka, så är du inte maktlös inför halkan.

Med rätt förberedelser, utrustning och förutsättningar finns alla möjligheter att känna den där underbara frihets känslan – att tro att man ska halka, men inse att man har grepp!

KÄLLOR

- Eriksson, Sörensen. (2015) Vintervädrets betydelse för att fotgängare skadas i singelolyckor (VTI Rapport 868). VTI. 2015. <http://vti.diva-portal.org/smash/get/diva2:840682/FULLTEXT01.pdf>
- SMHI. (4 april, 2023) Nollgenomgångar. SMHI. <https://www.smhi.se/klimat/klimatet-da-och-nu/klimatindex/nollgenomgangar-1.22895>
- Folkhälsomyndigheten. (2017). Folkhälsa i ett förändrat klimat. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/globalassets/livs-villkor-levnadsvanor/halsoskydd-miljohalsa/handlingsplan-klimatanpassning-folkhalsomyndigheten.pdf>
- SMHI. Nollgenomgång i Sverige 1961-2022, SMHI. <https://www.smhi.se/klimat/klimatet-da-och-nu/klimatindex/nollgenomgangar-1.22895>
- Socialstyrelsen. (2023). Statistikdatabas för yttre orsaker till skador och förgiftningar. Socialstyrelsen. https://sdb.socialstyrelsen.se/if_ska/resultat.aspx
- Finska Meteorologiska institutet. (2023). Meteorologiska institutet. <https://sv.ilmatieteentia.fi/halka-och-fotgangarvadret>
- Ej originalkälla, publicerad som artikel i Forskning och Framsteg. <https://fof.se/artikel/2006/2/har-ar-det-halast/>
- Schyllander, Jan. (2014) Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. <https://rib.msb.se/filer/pdf/27438.pdf>
- Ej originalkälla, publicerad som artikel i Forskning och Framsteg. <https://fof.se/artikel/2006/2/har-ar-det-halast/>
- Schyllander, Jan. (2014) Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. <https://rib.msb.se/filer/pdf/27438.pdf>
- Trafikverket. (2019) Jämförande vinterskomätningar. Rapport TRV2019/108636.
- Eriksson, Sörensen. (2015) Vintervädrets betydelse för att fotgängare skadas i singelolyckor (VTI Rapport 868). VTI. 2015. <http://vti.diva-portal.org/smash/get/diva2:840682/FULLTEXT01.pdf>
- SIS. (2019). SIS. <https://www.sis.se/nyheter-och-press/nyheter/snart-halksasong--nytt-projekt-ska-minska-olyckor-for-fotgangare/>